

مشارکت کتابخانه‌های عمومی در توسعه آموزش عالی در مناطق محروم روستایی^۱

نوشته جو هندری^۲

ترجمه کاظم حافظیان رضوی^۳ و مؤده جم‌نیا^۴

تاریخ دریافت: ۷۹/۸/۱۰

چکیده: نقش و سهم کتابخانه‌های عمومی در فراهم‌آوری فرصت‌های تحصیلی در سطوح عالی برای طبقات و مناطق محروم اجتماعی، اقتصادی، کامبریا، در انگلستان، مسئله مورد توجه این نوشته است. کامبریا (CUMBRIA) یکی از دورافتاده‌ترین و محروم‌ترین مناطق روستایی انگلستان است. نگارنده معتقد است با فراهم کردن امکانات فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات برای این ناحیه و نواحی مشابه، محرومیت‌های ناشی از دورافتادگی را به‌طور قابل ملاحظه‌ای می‌توان تقلیل داد. طرح "جنسیس" که موضوع اصلی این متن است، روشی جدید برای گسترش و تأمین امکانات جدید یادگیری و آموزشی به منظور برقراری آموزش مادام‌العمر برای عامه مردم در سطوح گوناگون جامعه است.

کلید واژها: کتابخانه‌های عمومی، آموزش عالی، جنسیس، مناطق محروم، کامبریا، انگلستان

مقدمه

ما بر این باوریم که اجرای طرح "جنسیس"^۵ در کامبریا فرآیندی آینده‌نگر است و یادگیری و

1. The Contribution of public Libraries to Higher Education Opportunities for The Socialy and Economically Deprived in Rural Societies, Paper of the 64th IFLA General Conferenc 1998.

2. Joe D. Hendry

۳. عضو هیأت علمی و قائم‌مقام مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

5. Genesis

آموزش مادام‌العمر را برای جامعه روستایی و محروم امکان‌پذیر خواهد ساخت. بررسی نیازهای آموزشی، اقتصادی، و اجتماعی یکی از دورافتاده‌ترین و محروم‌ترین مناطق انگلستان در دستور کار این طرح قرار دارد. تأسیس دانشگاهی ویژه برای این منطقه نیز از اهداف خاص طرح است.

کامبریا منطقه‌ای دورافتاده از نظر جغرافیایی در انگلستان است. دوری و فاصله میان روستاها عامل مهمی در جدایی سکنته ناحیه است. بیش از ۴۰ درصد مردم منطقه در گروههایی کمتر از ۱۰ هزار نفر زندگی می‌کنند. آنچه به عنوان حداقل امکانات یک زندگی معمولی در پایان قرن بیستم برای مردم جوامع شهری محسوب می‌گردد، برای مردم این ناحیه حکم افسانه را دارد. کامبریا با شش هزار کیلو متر مربع وسعت، دارای جمعیتی بالغ بر ۴۹۲ هزار نفر است. در برخی نواحی جنوبی با افزایش جمعیت و در غرب با کاهش جمعیت روبه‌رو است. نیروی کار منطقه نزدیک به ۲۵۰ هزار نفر تخمین زده می‌شود. کرانه غربی کامبریا از نظر اقتصادی، محل استقرار صنایع سنگین و نیمه سبک است. صنعت گردشگری - نه به مبنای واقعی آن، تا حدودی - رواج دارد و عامل فراهم شدن اشتغال زنان با دستمزدهای پایین است. در کل، اقتصاد منطقه دچار ضعف و بحران است و ۴ هزار شغل کشاورزی در مناطق روستایی این ناحیه در حال نابودی است.

به خاطر دوری راهها و موقعیت جغرافیایی در حال حاضر در انزوای کامل است. این ناحیه از نظر محرومیت نه تنها در انگلستان، بلکه در تمام اروپا یک استثناء است. منطقه‌ای بکر و دست نخورده با مناظر طبیعی بسیار زیبا و آثار تاریخی بجا مانده از نیمه اول سده دوم میلادی (۱۲۲ بعد از میلاد) و همچنین دارای واژه‌هایی از دوران رمانتیک در زبان و ادبیات انگلیس. محل استقرار یکی از بهترین پارک‌های ملی ساحلی، و دارای سابقه هزار ساله در مهندسی دریایی و انرژی است. شیوه زیستی منحصر به فرد همراه با حفظ سنت‌های کامبریایی، همه در تاریخ و جغرافیا و گویش‌های مردم منطقه متبلور است.

به خاطر تمامی ویژگی‌های فوق‌العاده‌ای که کامبریا دارد، یک ناحیه منحصر بفرد و استثنایی در اروپاست که ضرورت دارد به آن توجه شود. تلاش اهالی ناحیه در جهت حفظ ارزش‌ها و سنن محلی و همچنین علاقه مردم به حل مشکلات آموزش و پرورش فرزندانشان از یک طرف، و از طرف دیگر بازسازی مهارت‌های مورد نیاز جامعه و جلوگیری از به فراموشی سپردن آنها همه در کامبریا مطرح است. افول و نزول صنایع دستی و هنرهای سنتی کاملاً مشهود است. فقدان و کمبود امکانات ارتباطی از قبیل جاده، راه‌آهن، و راه‌های ارتباطات هوایی هر کدام به نوعی در جلوگیری از توسعه اقتصادی منطقه نقش دارند.

آنچه بیش از همه از نظر فرهنگی و اجتماعی در کامبریا ملموس است، علاقه مردم منطقه به

فراهم بودن امکانات آموزشی و یادگیری برای جامعه است و در مقابل کمبود این امکانات که بسیار قابل توجه است، وجود تعداد زیادی مدرسه ابتدایی بدون داشتن امکانات ضروری چنین مدرسی، وجود دبیرستان‌های غیرمنطبق با استانداردهای دبیرستانی انگلستان، هرکدام به نحوی در دلسردی جوانان از ادامه تحصیل نقش دارند. جوانان علاقه‌مند به تحصیل روستاها مجبورند برای حضور در بعضی کلاس‌ها راه زیادی را از یک روستا به روستایی دیگر طی کنند. همین مشکلات و کمبودها عاملی است که دانش‌آموزان منطقه کمتر موفق شوند نمره قابل قبول برای ورود به دانشگاه‌های انگلیس را کسب نمایند.

ادامه تحصیلات برای دانش‌آموزان علاقه‌مند بسیار مشکل است و به دلیل اینکه تعداد کمی از دانش‌آموزان موفق به دریافت نمره قابل قبول (الف) می‌شوند، ارائه دروس برای آنها در دبیرستان مقرون به صرفه نیست.

آموزش عالی در منطقه توسعه محدودی داشته، و در سالهای اخیر دانشکده کوچکی به عنوان یکی از پایگاههای آموزشی دانشگاه^۱ در ناحیه کارلایل^۲ تأسیس شده است. دانشکده مذکور در رشته «مدیریت» دروسی را ارائه می‌دهد. کامبرایی‌ها عملاً به دلیل محل این دانشکده در کارلایل به آن دسترسی ندارند. دانشگاه مرکزی لانکاشر فرصت‌های دیگری را از طریق دانشکده‌های تحصیلات تکمیلی به صورت غیرحضور برای افراد منطقه فراهم می‌آورد. دانشجویان دوره‌های دوم و سوم برای ادامه تحصیل همیشه مجبورند در مناطق دیگری از انگلستان حضور پیدا کنند. به علت مشکلات مالی و افزایش هزینه‌های تحصیلات عالی، کمتر دانشجویان به چنین امکاناتی گرایش دارند.

در خدمات عمومی وضعیت بهتر از این نیست. به دلیل کمی جمعیت راه‌حل‌های سنتی در این خدمات نیز در کامبریا زیاد توفیقی بدست نمی‌آورد. سرمایه‌گذاری در صنایع، بالاخص صنایع مخابراتی که عامل زیر ساختی برای گسترش خدمات آموزشی از طریق شبکه‌ها محسوب می‌شوند، در آستانه هزاره جدید زیاد تشویق نشده و مورد استقبال قرار نگرفته‌اند. در چنین شرایطی کامبریا از طریق بهره‌گیری از طرح "جنسیس" می‌تواند به توسعه مورد نیاز در آموزش مادام‌العمر در سطوح گوناگون دست یابد. این طرح مردم و صنایع کامبریا را برای رویارویی بزرگ در قرن بیست و یکم و سال‌های پس از آن آماده و مجهز می‌سازد. تصور ما بر این است که اگر توسعه طرح "جنسیس" را در درون جریان رشد جامعه اطلاعاتی جهانی قرن آینده جای دهیم، فرآیندی مفید خواهد بود.

اختراع چاپ یا آنچه گاه‌ها به انقلاب گوتنبرگ شهرت یافته است، می‌تواند یکی از مهمترین

وقایع هزاره روبرو پایان باشد. بدیهی است «چاپ» یک انقلاب بود و زمینه‌ساز رنسانس و انقلاب صنعتی. آنچه در دنیای امروز در حوزه اطلاع‌رسانی می‌گذرد دست کمی از آنچه در گذشته از آن با صفت شگفت‌انگیز یاد می‌کنیم ندارد.

ما در آستانه «هزاره» جدیدی قرار داریم و انقلاب بزرگی در حال انجام است که به اندازه حروف متحرک کونتبرگ، بنیادی و غیرمنتظره است و نوید تحولات شتابانی را به یمن حضورش می‌دهد.

انتقال الکترونیکی اطلاعات، جامعه‌ای متفاوت با آنچه تاکنون داشته‌ایم را خلق خواهد کرد.

به گزارش بانگمان^۱ که در ماه می سال ۱۹۹۴ میلادی ارائه شده است در زیر توجه کنید:

«فن‌آوری‌های ارتباطات و اطلاعات، انقلاب صنعتی نوینی که به اندازه انقلاب‌های پیشین، دور از دسترس به نظر می‌رسیدند در جهان امروز به وجود آورد است. شک نیست که این انقلاب‌ها حاصل اطلاعات کسب شده از دانش بشری حال و گذشته است. پیشرفت و توسعه شتابان فن‌آوری ما را قادر خواهد ساخت تا بتوانیم اطلاعات را در هر شکلی اعم از گفتاری، نوشتاری، دیداری، بدون هیچ محدودیتی از نوع زمان، مکان، حجم و مسافت، پردازش، ذخیره، و بازیابی کرده و اشاعه دهیم.

این انقلاب ظرفیت و توانمندی حافظه و هوشمندی بشر را در حد غیرقابل تصویری افزایش خواهد داد و به عنوان منبع گرانسنگی بر روش‌های زندگی و کار مشترک و همکاری‌های متقابل انسانی و اجتماعی تأثیرگذار خواهد بود.»

بنابراین، ما به عنوان کارکنان مؤسسات و مراکز آموزشی و کتابخانه‌های عمومی موجود ناگزیریم بپذیریم که این منبع عظیم که همان اطلاعات است، کالایی است قابل عرضه به بازار، و جست‌وجوگران در برابر پذیرش چنین واقعیتی، در آغاز مانند ما که در بخش‌های کتابخانه‌های عمومی و مدیریت اطلاعات سال‌ها به تبلیغ بهره‌گیری رایگان از دانش بشری پرداخته‌ایم، با هیجانی همراه با اضطراب توأم است. رسالت خدمات کتابخانه عمومی در یکصد و پنجاه سال اخیر، ارائه رایگان این خدمات برای دسترس‌پذیر ساختن دانش بشری و اطلاعات - به افراد و مؤسسات - به بهترین نحو بوده است. کتابدار تمامی آنچه را به عنوان مجموعه در کتابخانه در اختیار داشته است در کتابخانه عمومی کریمانه در دسترس افراد قرار می‌داده است، زیرا که این منابع عاملی برای آموزش مادام‌العمر آحاد جامعه محسوب می‌شده‌اند و برای رشد ذهنی فرد و جامعه فراهم و گردآوری و سازماندهی می‌شوند. اینکه چگونه این رسالت کتابداری،

تحت الشعاع اقتصاد بازار اطلاعات قرار گرفت و به یک کالای رقابتی مبدل شد و اطلاعات به صورت مشروط در اختیار مصرف کننده (مراجعه کننده) قرار گرفت، نمودی است که برای اولین بار در نیوزیلند به عنوان: پرداخت کاربر^۱ در کتابخانه‌ها مطرح شد. و آن در واقع مبلغی است که استفاده کنندگان از اطلاعات باید در مقابل دریافت اطلاعات بپردازند. اینکه چگونه جامعه اطلاعاتی با این مظاهر روبه‌رو می‌شود و نقش اطلاعات در آن متجلی می‌گردد در تعریف زیر نهفته است:

«سرعت، کیفیت، و مدیریت در ارائه اطلاعات از عوامل اصلی رقابت در جامعه نوظهور اطلاعاتی هستند...»

«حرکت به سوی جامعه اطلاعاتی و فرصت‌هایی که در این جامعه فراهم می‌آید به اندازه نخستین انقلاب صنعتی اهمیت دارد. پیش‌بینی سرعت تغییرات ناشی از این تحولات بسیار دشوار خواهد بود. شیوه‌های اقتصادی که بتوانند برای اولین بار بر این تغییرات فائق آید و با آنها انطباق یابند، طبعاً در رقابت منافع اصلی را صاحب خواهند شد». این کلمات، بیانات یک دانشگاهی یا سیاستمدار سیاسی کار نیست. بلکه مواردی است از گزارش‌های رسمی اتحادیه اروپا در خصوص «رقابت» آینده.

ما در جامعه با انقلاب اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی که بیشتر توسط بخش خصوصی هدایت و برنامه‌ریزی می‌شود، مواجه هستیم. در عمل، این موارد بر نظام اجتماعی، جامعه و خانواده ما چگونه اثر می‌گذارد؟ این تأثیرپذیری چه تبعاتی را در پی خواهد داشت؟ این سؤالی است که حزب کارگر انگلستان در خط مشی سال ۱۹۹۵ تحت عنوان: آینده ارتباطات انگلیسی باید به آن پاسخ می‌گفت:

«جایگزینی فن‌آوری‌های نوین و محصولات حاصل از آن با خدمات سنتی و کهنه، به تغییراتی در الگوهای استخدامی خواهد انجامید. کاهش تعداد کارگران، کاهش هزینه‌ها، تفسیر جدید از خدمات، استخدام نیروهای جدید در رابطه با نیازهای جامعه اطلاعاتی، ارزش افزوده حاصل از ارائه داده‌های خام قابل دسترس برای تبدیل به اطلاعات، و امکانات صادرات جدید هرکدام به نوعی در پرتو انقلاب اطلاعات تحت تأثیر مثبت قرار خواهند گرفت».

بنابراین، آنچه از هم‌اکنون برای ما آشکار است ما در عصر تغییر سریع در جوامع محلی و ظهور جامعه جهانی در قرن بیست و یکم زندگی می‌کنیم. این تغییرات موقعیت‌ها و فرصت‌های قابل توجهی را در پی خواهند داشت، از جمله، افزایش رشد اقتصادی، ایجاد شغل، تولید ثروت،

فراهم آمدن امکانات، یادگیری دائمی و ضرورت دسترس پذیری آن، به عبارتی ایجاد دانشگاه مردمی، حفظ ارزش‌ها و سنن گذشته برای دور نشدن از ساختار بومی خود. این فرصت‌ها از دموکراسی مشارکتی تا تجارت الکترونیک در سطوح میانی و کوچک شغلی متغیر است. بنابراین بهتر است برای لحظه‌ای به کلمات فرانسیس بیکن فیلسوف معاصر بیندیشیم. کلماتی که به یمن اختراع گوتمبرگ، پس از گذشت قرن‌ها هنوز در گوش ما می‌پیچد:

کسی که از روش‌های جدید درمان بهره نمی‌گیرد، باید در انتظار شیاطین جدید باشد، زیرا زمان بزرگترین نوآور است.

به یاد داشته باشید و یکتورین‌ها کتابخانه‌های عمومی را به مثابه «دانشگاه جامعه» به حساب می‌آورند. آندریو کارنگی^۱ در زمان افتتاح کتابخانه الدر^۲ در گوان^۳ در سال ۱۹۰۳ بدون شک به هدفش دست یافته بود. وی دربارهٔ زمان بر بودن فراهم آوردن منابع و آثار مکتوب دنیای انگلیسی‌زبان برای راه‌اندازی کتابخانه‌های عمومی، چنین گفت:

«به کارگران گوان باید بگویم، زمانی که خانم الدر ثروتش را برای تأسیس این مکان با اعتقاد قلبی و روحی اهدا کرد، بیشتر به شما می‌اندیشید ... اینجا مؤسسه‌ای است برای یادگیری و دانستن. درجهٔ اشرافیت و ثروت در آن تعیین کننده نیست، اینجا اشراف‌زادگان بی‌سواد شناسایی می‌شوند و پادشاهان نادان در آستانهٔ درش متوقف. گنج‌هایش را برای آنها آشکار نمی‌کند و زمان را برایشان به هدر نمی‌دهد. اما به کارگران براساس میلشان به دانستن و سطح دانش آنها خوش آمد می‌گوید. اینجا تشنگان دانستن را سیراب می‌کند.

این مطالب تقریباً با سخنان سرجان پاتر^۴ در مراسم افتتاحیه نخستین کتابخانه عمومی رایگان که در سال ۱۸۵۲ میلادی در انگلستان تأسیس شد و یکی از ثمرات قانون کتابخانه‌های عمومی سال ۱۸۵۰ میلادی بود، وجه مشترک دارد. وی در بیاناتش چنین عنوان کرد: «... بنا به درخواست فضلا، اندیشمندان و دانشجویان از هر طبقه‌ای.»

من این نقل و قول‌ها را به عنوان مثال و بیان دلایل تاریخی تأسیس و توسعهٔ کتابخانه‌های عمومی می‌آورم، چرا که فلسفه خدمات، فراهم‌آوری، مجموعه‌سازی، و سازماندهی اطلاعات برای آموزش آحاد جامعه، در این کلمات نهفته است.

مدعی هستم که آموزش و یادگیری نقش کلیدی حرکت‌های جامعه به سوی جهان آزاد اطلاعات ایفاء می‌کنند. این نقش در افزایش سطح آگاهی جامعه و ایجاد مهارت‌های افراد و

1. Andrew Carnegie

2. Elder

3. Govan

4. Sir John Potter

نیروی کار در راستای تحولات شتابان فن‌آوری اطلاعات بسیار اهمیت دارد. توسعه امکانات اطلاع‌رسانی به یمن بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی مشکلاتی مانند مسافت، حجم، دسترس‌پذیری، در یادگیری و آموزش را به کنارزده و وابستگی به موقعیت فیزیکی و ساختمان را حذف کرده است. شبکه گسترده اطلاع‌رسانی اینک ارسال و دریافت اطلاعات را در تمام نقاط انگلستان و جهان امکان‌پذیر ساخته است و مناطق محرومی چون کامبریا می‌توانند دیگر محروم نباشند و در جریان آموزش و یادگیری قرار گیرند. فلسفه اصلی انتخاب کامبریا برای اجرای طرح "جنسیس" برقراری ارتباط با مردمی است که شیوه‌های زندگی آنها تا حدود زیادی دست نخورده باقیمانده است و همراهی آنها با این طرح باعث رشد رفتارها و فرآیند یادگیری دائمی در منطقه خواهد شد.

این اعتقاد در پی انجام مجموعه‌ای از مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر بدست آمده و آنچه از این رهگذر در بررسی‌ها و تحقیقات در کامبریا حاصل شده مشکلات آموزش کامبریا را به صورت زیر عنوان می‌نماید:

- فقط سه منطقه در انگلستان از امکانات آموزش عالی محروم هستند، کامبریا یکی از آنهاست.
- در صورت فراهم شدن امکانات معمولاً جوانان دانش‌آموز کامبریایی نمرات «الف» در دروس را دریافت مینمایند.
- ۳۳ درصد دانش‌آموزان به آموزش عالی راه می‌یابند و ۱۰ درصد آنها زیر میانگین ملی قرار دارند.

- حدود تیمی از جوانان پس از فراغت از تحصیل برای کار به کامبریا باز نمی‌گردند. برای شرکت در دوره‌های آموزشی تمام وقت، کمترین تعداد داوطلب ۱۷ ساله در سراسر انگلستان متعلق به کامبریا می‌باشد.

- تعداد ثبت نام کنندگان در دانشگاه‌های آزاد در کامبریا ۲۵ درصد بالای میانگین ملی است. در آموزش نیمه وقت، داوطلبان جوان کامبریا، رتبه سوم را از ۹۶ کسب کرده‌اند.
- بنابراین در این طرح ما خواهان برقراری امکانات آموزش عالی در منطقه برای جلوگیری از فرار مغزها خصوصاً جوانان هستیم.

ترسیم وضعیت مالی و هزینه یک دوره (۱۹۹۳) در کامبریا می‌تواند به شناخت توان دریافت‌های ضروری منطقه کمک نماید، به آمار و ارقام ذیل توجه کنید:

- تعداد دانش‌آموزان مهاجر از منطقه ۵۶۸۷ نفر (یعنی ۹۷ درصد) از کل دانش‌آموزان منطقه بوده است.

- مبلغ ۹/۰۵۴/۸۲۲ از کمک‌های بلاعوض از منطقه خارج و فقط ۴۶/۵۵۵ در منطقه کامبریا

هزینه شده است.

- ضریب استاندارد ۳ برای مخارج دانشگاهی (و دانشجویی) به همراه هزینه‌های متفرقه نقش تعیین‌کننده‌ای در اقتصاد کامبریا دارد.

برای حل معضلات و مشکلات و همچنین بهبود وضعیت آموزش عالی در کامبریا، طرح "جنسیس" پیشنهادات مفصلی به شرح ذیل دارد:

الف. برقراری ارتباط میان مدارس سراسر کامبریا به منظور افزایش کیفیت و توانایی‌های آموزشی با بهره‌گیری از شیوه‌های جدید آموزشی.

ب. اجرای طرح شبکه بین دانشکده‌های کامبریا به منظور فراهم‌آوری امکان دسترسی به فرصت‌های مطالعاتی و تحصیلی در سطوح گوناگون بدون توجه به موقعیت و وضعیت علمی مؤسسه یا مدرسه محل تحصیل.

ج. فراهم‌آوری امکان مشارکت به منظور تبادل و اشاعه اطلاعات میان بخش خدمات عمومی و بخش‌های خارج از منطقه که در حال حاضر از این امکانات برخوردارند. محصول مستقیم چنین امکانی آگاهی مردم کامبریا از خدمات موجود و بهره‌مندی از آنهاست. در چنین شرایطی آنها می‌توانند بدون نیاز به خروج از منطقه به حل مشکلات و دریافت پاسخ سؤالانشان نایل آیند.

د. شبکه موجود، خدمات بازرگانی و تجاری و امکانات بهتری را برای دسترسی به اطلاعات فراهم می‌آورد. این آگاهی به تجارت و جریان مبادلات بازار در منطقه کمک خواهد کرد و موقعیت‌های جدید شغلی پدید می‌آورد. همچنین حمایت و راهنمایی مؤسسات خدمات عمومی مانند شورای بازرگانی و آموزش و ارتباطات شغلی، منابع بیشتری را در خدمت توسعه آموزش عالی در کامبریا قرار می‌دهد.

ه. تهیه ابزار و تجهیزات آموزش عالی برای یادگیری از راه دور از طریق امکانات موجود دانشگاهها در کامبریا، فضاهاى جدیدی در نتیجه اجرای طرح فراهم می‌گردد و بیشتر از مؤسسات دانشگاهی خارج از کامبریا و آنچه در انگلستان یا هر جای دیگر دنیا باشد استفاده خواهد شد.

و. راه‌اندازی امکانات جدید گردشگری در کامبریا از طریق قراردادن اطلاعات در شبکه اینترنت. این اطلاعات در رابطه با معرفی امکانات رفاهی، جاذبه‌های گردشگری و مکان‌های دیدنی و خدمات در دسترس گردشگران خواهد بود. روش‌های جدید ذخیره‌جا از طریق پست الکترونیک و امکانات اینترنتی - آنگونه که در دنیای امروز فراهم است نیز در دستور کار طرح خواهد بود.

ز. در درجه اول بهره‌گیری از امکانات کتابخانه دیجیتال به منظور در دسترس قرار دادن

کتاب‌ها و انتشارات همه مؤسساتی که در شبکه موجودند در دستور کار طرح قرار دارد. و سرانجام دستیابی به نظام کتابخانه بدون کاغذ از طریق دسترسی به ابزار الکترونیکی و برقراری کتابخانه الکترونیکی در منطقه.

ح. ایجاد فرصت‌های تجارتي به منظور فروش محصولات از طریق شبکه تجارت خارج از محدوده کامبریا، این مطلب نیاز به وجود و حضور یک شبکه دائمی و مطمئن دارد. همچنین تأسیس و استقرار بازرگانی الکترونیکی بین‌المللی را گریز ناپذیر می‌نماید و امکان رقابت برای تجارت کوچک و متوسط را در کامبریا فراهم می‌سازد.

ت. بهره‌گیری از امکانات جمعی و عمومی دهکده‌ها مانند سالن اجتماعات، کتابخانه، مدرسه، دانشکده در حال حاضر به راحتی فراهم نیست. به مرور زمان شرایطی به وجود می‌آید که هر کس بتواند این امکانات را از طریق خانه‌های عمومی روستا در اختیار داشته باشد.

این مطلب با مشارکت دیگر نهادهای ملی و بین‌المللی هماهنگ است. در سطح ملی بنیاد مشورتی آموزش عالی، در آوریل ۱۹۹۵ منشور گسترش نظام اطلاع‌رسانی در آموزش عالی را منتشر کرد. کمیته مشترک نظام اطلاع‌رسانی بنیاد مشورتی آموزش عالی در این منشور بر موارد زیر تأکید می‌نماید.

- آموزش و یادگیری با تأکید بر شیوه‌های ارتباطات از راه دور به منظور فراهم‌شدن امکانات یادگیری در منزل و محل کار، و برقراری آموزش مستمر غیردانشگاهی.
- تأکید بر نقش مؤسسات آموزش عالی در محل، منطقه، و جهان.
- روش‌های پژوهش بویژه بهره‌گیری از تحقیقات گروهی از راه دور و آزمایشگاه‌های مجازی.
- بهره‌گیری از فن‌آوری اطلاعات در راه‌اندازی تجارت و برقراری ارتباط میان دانشگاه و بخش بازرگانی.

خلاصه کلام اینکه، کمیته به این نتیجه رسیده است که دهه آینده، دوران رقابت بیشتر در سرمایه‌گذاری و دانشجو است. مؤسسات آموزش عالی کارآیی خود را باید در دانشگاه و تجارت بیشتر کنند. امکان اینکه تعداد کمی مؤسسه با هدف بازارهای مطلوب و مأموریت‌های ویژه وجود داشته باشند نیز هست. دانشجویان، متقاضی ادغام‌های محلی، منطقه‌ای، و بین‌المللی برای گسترش یادگیری و انجام پژوهش‌های بنیادی خواهند بود. به عبارت دیگر دهه آینده دوران تغییرات عظیم سازمانی و ارتباطات داخلی است. رویارویی و پذیرش چنین تغییر بزرگی انعطاف بیشتر و تمرکز دقیق‌تری را می‌طلبد، تحقیق و بررسی دائمی از ضروریات چنین وضعیتی است. فرصت‌های زیادی برای بررسی نقش اطلاعات و نظام اطلاع‌رسانی در گسترش فعالیت‌های مؤسسات در شرایط جدید وجود خواهد داشت.

طرح "جنسیس" در کامبریا عامل بسیار مهمی در ایجاد تغییرات شگرف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خواهد بود که در هزارهٔ جدید روی آنها بسیار تأکید می‌شود. جوامع پیشرفته‌ای مانند انگلستان و اروپا و سراسر جهان تحت تأثیر قرار می‌گیرند. طرح یادگیری مادام‌العمر در تمام افراد را مخاطب قرار می‌دهد. جامعه جهانی در آینده با افزایش جمعیت و بحران مشکلات محیط زیست روبروست. شکاف بیشتر میان فقر و ثروت در جامعه آینده نیاز هرچه بیشتر به یادگیری و مهارت را برای نیروی کار ضروری می‌نماید. کامبریا با راهکارهایی که برای یادگیری مادام‌العمر و بهره‌گیری از امکانات آموزش از راه دور و آموزش ضمن خدمت و از همه مهمتر فن‌آوری اطلاع‌رسانی خواهد داشت خود را برای چنین چالشی آماده می‌سازد. این محصول در نتیجه مشارکت تجارت و صنعت، کمیته‌های محلی، مسئولان محلی و نظام‌های آموزشی دانشگاه، مدرسه و کتابخانه‌ها به‌دست خواهد آمد.

پروژه "جنسیس" که با هدف بهره‌گیری و توسعهٔ امکانات زیربنایی و روینایی اطلاع‌رسانی در خدمت آموزش مادام‌العمر طراحی شده است، اهداف گسترش و بهبود خدمات اجتماعی، اقتصادی، و آموزش عمومی را مورد حمایت قرار می‌دهد. زیرسازي ارتباطات الکترونیکی برای انتقال اطلاعات، نه تنها اقتصاد کامبریا را به نحو شایسته‌ای شکوفا می‌نماید، بلکه فرصت‌های تحصیلی را بهبود می‌بخشد و استعدادهای درخشان منطقه را کشف و از طریق دسترس‌پذیر ساختن اطلاعات، خدمات عمومی، همکاری و مشارکت نهادها، و افراد را در منطقه توسعه می‌بخشد و اقتصاد شهری و روستایی را رونق، و زندگی مسالمت‌آمیز را نیز در داخل و خارج کامبریا فراهم آورده و دریچه‌ای نو به جهان یا می‌گشاید.

همه ما به‌خوبی می‌دانیم، انقلاب اطلاعات برای جوامع پیشرفته منافع سرشاری را به ارمغان آورده و می‌آورد، اما منکر این واقعیت هم نمی‌توان شد که در همین راستا به شکاف میان فقرا و ثروتمندان اطلاعاتی در میان جوامع محلی، ملیتها، و کشورهای رشد یافته و در حال رشد نیز می‌افزاید. با اجرای طرح "جنسیس" در کامبریا سرانجام، چنین شکافی احساس نخواهد شد.

بازار

به منظور طراحی و برنامه «طرح جنسیس» بررسی دقیقی از نظریات محلی به‌عمل آمد. این بررسی توسط سازمان پژوهش بازار^۱ انجام یافته. جنبه‌های دیگر تحقیقات بازار توسط جامعهٔ تحقیقات بازار* به انجام رسیده است.

تحقیق بازار چهار هدف خاص را دنبال می‌کرد، که عبارتند از:

۱. برقراری جریان دستیابی به فن‌آوری اطلاعات و خدمات اطلاع‌رسانی که شامل منابع و فناوری‌های روز مانند دسترسی به شبکه اینترنت و مهارت‌های بهره‌گیری از این فن‌آوری‌ها می‌گردد.
۲. جلب توجه و ایجاد گرایش به یادگیری غیر رسمی و افزایش توانمندی کاربرد فن‌آوری اطلاعات در یادگیری.
۳. مشخص نمودن موانعی که بر سر راه بهره‌گیری از اطلاعات و فرصت‌های یادگیری برای علاقمندان وجود دارد.
۴. تعیین نیازهای استفاده‌کنندگان برای دستیابی به فن‌آوری‌های اطلاعاتی (برای مثال یک فرد چه مقدار راه باید برای بهره‌گیری از منابع فن‌آوری اطلاع‌رسانی به پیماید و چه مبلغی را مشخصاً باید برای یک خدمت ویژه پردازد).

یافته‌های اصلی (کلیدی)

در بررسی داخلی که در کامبریا توسط سازمان پژوهش بازار انجام شد، گرایش‌ها، نگرش‌ها و تجربیات فردی گروه‌های مختلف اجتماعی و سنی مشخص شد. پاسخ‌های یک جامعه آماری ۱۵۰۰ نفره در این بررسی مورد مطالعه قرار گرفت و نقطه نظرات افرادی که در نقاط مختلف شهری، روستایی و دورافتاده کامبریا زندگی می‌کردند جمع‌آوری شد.

پشتیبانی از طرح

بیش از نیمی از پاسخ‌گویان در نظر خواهی؛ حمایت و پشتیبانی خود را از طرح "جنسیس" اعلام داشتند. حدود ۳ درصد نیز موافقت خود را با اجرای طرح اعلام نمودند. فقط ۲ درصد از افراد با اهداف طرح مخالف بودند ولی با خود طرح مخالفتی نداشتند. این بررسی نشان می‌دهد علاقه‌مندان و گرایش به اجرای چنین طرحی کاملاً قابل درک است.

استفاده‌کنندگان بالقوه

از هر ۱۰ نفر که با آنها حضوراً مصاحبه می‌شد ۹ نفر تمایل خود را به بهره‌گیری از خدمات پیشنهاد شده اعلام می‌داشتند.

آنچه کامبریا را متفاوت می‌سازد

ارزیابی دقیقی از موارد ذیل وجود دارد:

- محدودیت فرصت‌های شغلی و مشکلاتی که در مسیر شناخت این فرصت‌های شغلی

وجود دارد.

- دوری راه و کمبود امکانات حمل و نقل و مشکلات ایاب و ذهاب اهالی.

- کمبود کار برای جوانان

- کیفیت و توانایی بالای منطقه از نظر زیست محیطی.

برای هر یک از موارد بالا طرح "جنسیس" راه حل و منافع خوبی را به کامبریا ارائه خواهد کرد.

آگاه نمودن مردم از طرح

زمانی که از مردم در مورد اطلاع آنها از خدمات و امکانات طرح سؤال می شد، حدود یک سوم می گفتند اطلاع زیادی ندارند. در هر صورت پس از اینکه طرح برای آنها توضیح داده می شد، اکثراً معتقد بودند اجرای آن باعث افزایش دانش و آگاهی جامعه خواهد شد و به نفع آنهاست.

آگاهی از فن آوری

گرچه اغلب مردم در مورد فن آوری چیزهایی به گوششان خورده است. اما در مورد کاربرد آن اطلاعات محدودی دارند. یک چهارم مردم علاقه مند به بهره گیری از اینترنت، لوح فشرده و وب هستند، اما به خاطر هزینه ها و نداشتن دسترسی به تجهیزات نمی توانند از آن بهره گیرند.

کاربرد فن آوری

در حال حاضر حدود یک سوم مردم علاقه مند به استفاده از خدمات پست الکترونیک، اینترنت، تلفن همراه، وب، دورنگار و تلفن بانک هستند. به نظر می رسد بقیه مردم اطلاع درستی از توانمندی امکانات مذکور ندارند. طرح "جنسیس" با در دسترس قرار دادن امکانات بهره گیری از منابع اطلاعاتی اجازه ورود و حضور در جامعه اطلاعاتی را به مردم منطقه خواهد داد.

فرصت های مناسب برای جوانان

تحقیقات قبلی خوش بینی زیاد جوانان را برای بهره گیری از فن آوری اطلاعات نشان می دهد. و این باور که این فن آوری ها توان ایجاد بهبود کیفی در زندگی مردم دارند را به اثبات رساند (فن آوری اطلاعات برای همه، همه برای فناوری اطلاعات دسامبر ۱۹۹۶) بررسی سازمان تحقیقات بازار نشان می دهد، از هر پنج خانواده چهار خانواده معتقدند با اجرای طرح "جنسیس" فرزندانشان از امکانات فراهم شده توسط آن سود می برند. خوش بینی جوانان و بزرگترها به اهداف طرح قابل مذاقه است.

واکنش گروه‌های خاص در رابطه با طرح

الف. افراد شایق و پذیرا

۲۵ درصد مردم چه در زندگی حرفه‌ای و چه در زندگی عادی معتقدند با فناوری در آرامش هستند و مشکلی ندارند. به‌طور کلی این گروه فکر می‌کنند رایانه‌ها ابزار بسیار خوبی هستند و سعی دارند درباره آنها بیشتر بیاموزند. این گروه بیشتر جوان‌ها هستند (و بیشتر مردان) و از نظر اقتصادی در شرایط خوب اقتصادی قرار دارند.

در کامبریا حدود ۴۰ درصد در مورد رایانه نظر مثبت دارند. نزدیک به نیمی از این افراد پست‌الکترونیک و رایانه را در کار تجربه کرده‌اند. به‌رحال دسترسی به رایانه و فناوری و مهارت‌های کار با آن برای این گروه یک مسئله قابل توجه است. این گروه بسیار مشتاقانه از اجرای طرح "جنسیس" استقبال می‌کنند و معتقدند این طرح جامعه آنها را قدرتمند و پیشرفته خواهد ساخت و طبعاً از هیچ کوششی برای طرح خودداری نخواهند کرد.

ب. افراد نگران و نامطمئن

به‌طور کلی این گروه احساس گنگ و درهمی از تأثیرات رایانه در جامعه دارند، اما علاقه‌مند هستند درباره رایانه بیشتر بدانند. نسبت این گروه یک به پنج است (یعنی $\frac{1}{5}$ جمعیت) و بیشتر شامل افراد بزرگسال بالاخص مردان بالای ۴۵ سال می‌شود. زنان در تمام سنین نیز دارای چنین باوری هستند. آنها فکر می‌کنند توان یادگیری و کار با رایانه را ندارند. این گروه از نظر طرح "جنسیس" گروه کلیدی و اصلی به حساب می‌آیند.

در کامبریا ۲۵ درصد جمعیت دارای چنین باوری هستند. آنها در مورد طرح "جنسیس" نظر مثبت دارند و علاقه‌مند هستند از اینترنت و لوح فشرده استفاده کنند. قیمت، قابلیت بهره‌گیری و آموزش، محدود کننده‌های اصلی بهره‌گیری از این امکانات در خارج از محیط کار هستند.

ج. گریزان‌ها و بیگانگی

این گروه بیشترین مقاومت را در پذیرش و حضور در جامعه اطلاعاتی دارند. زنان بالای ۵۵ سال سن اکثریت این گروه را تشکیل می‌دهند. وقتی در مورد کاربرد رایانه از آنها سؤال می‌سود آنها می‌گویند نه استفاده می‌کنیم و نه اشتیاقی به استفاده از آن داریم. این گروه اعتمادی به رایانه ندارند، اما تصور می‌شود در صورتی که خدمات رایگان و دسترسی محلی برای آنها فراهم شود چنین مقاومتی کمتر شود. بررسی سازمان تحقیقات بازار این نظر را تقویت کرد، زیرا هنگام ارائه کاربرد مناسب رایانه در زندگی، این گروه تغییر عقیده دادند و گرایش مثبت نشان دادند. زمانی که درباره طرح "جنسیس" از آنها سؤال شد، اکثراً عنوان کردند دوست دارند اطلاع‌رسانی، بیشتر به اخبار محلی، حوادث و خدمات اختصاص یابد.

دستیابی به موقعیت‌ها

تحقیقاتی که در سطح ملی در انگلستان توسط پژوهشگران شرکت موتورولا^۱ انجام یافته این مسئله که توسعه فن‌آوری اطلاعات در جامعه موافقان و مخالفان دارد را تأیید می‌نماید. اگر چه مطالعات سازمان تحقیقات بازار در کامبریا نیز این مسئله را تأیید می‌کند ولی در صورتی که با اجرای طرح "جنسیس" در کامبریا موافقت نشود خطرات دیگری متوجه این منطقه است که اجرای طرح را توصیه می‌کند.

- مردم بیشتر علاقه‌مند به دسترسی به خدماتی از اینگونه هستند: اخبار و گزارش حوادث محلی (۲۳) توصیه‌های اجتماعی (۲۲) اطلاعات حمل و نقل عمومی (۲۱) آموزش، اشتغال، نگهداری و مراقبت از کودکان و معلولان نیز دارای علاقمندان زیادی است. نیازهای اطلاعاتی جالبی در جامعه اطلاعاتی در حال ظهور است. طرح "جنسیس" راهکارها و رهیافت‌های خوبی را برای خدمت در این بازارهای مطلوب به همراه دارد.

- مطلوب‌ترین پایگاه محلی برای طرح "جنسیس" کتابخانه‌ها و مدارس هستند. تالارهای دهکده، و مراکز اجتماعی دارای توانمندی عمومی و بالقوه‌ای هستند که می‌توان از آنها بهره‌گرفت.

آموزش بیشتر، آگاهی و جلب اعتماد

اگر چه بیشتر مردم مطمئن هستند که توانایی بهره‌گیری مناسب از امکانات فن‌آوری اطلاعات را دارند و آرزو می‌کنند بیشتر در مورد آن بیاموزند، اما آنچه آنها را در این راه‌نگران می‌نماید هزینه‌های دسترسی به این امکانات است.

- برای مثال در میان کودکان علاقه‌مند به بهره‌گیری از فن‌آوری اطلاعات، تنها حدود ۱۳٪ آنها اینترنت را می‌شناسند.

- در میان تمام مردم به‌طور کلی ۱۳ درصد و در کامبریا تنها ۷ درصد این وسیله را تجربه کرده‌اند، با اینکه تعداد علاقه‌مندان در این خصوص چهار برابر این رقم بوده است. این مسئله گویای شغف نسبی کامبریا در این مورد است، اما برای دسترسی و آموزش علاقه و انگیزه فراوان است.

- به هر حال تنها روشی که می‌تواند مردم را در مسیر بهره‌گیری از این فن‌آوریها قرار دهد و آنها را به یادگیری تشویق نماید آموزش رایگان است.

دریافت حق خدمات

برنامه "جنسیس" مجموعه‌ای از خدمات و آموزش‌های مادام‌العمر را که در تجارت و جامعه

برای شهروندان کامبریایی ضرورت دارد، پیش‌بینی کرده است. این خدمات حاصل تجربیات به‌دست آمده از یک مجموعه خواسته‌های اعلام شدهٔ نهادهایی همچون کتابخانه‌ها، مراکز اطلاع‌رسانی، دفاتر مشاوره‌ای، دفاتر بازرگانی، مدارس، دانشکده‌ها و هنرستانهاست. ما قادر هستیم نیازهای بیشتری را از طریق بهره‌گیری از بررسی‌های سازمان تحقیقات بازار و مطالعات خودمان شناسایی کنیم.

نتایج حاصل از این بررسی‌ها درستی بنیادی طرح‌ها را تأیید و توانایی چشمگیر انواع خدمات پیشنهادی را نشان می‌دهد. ضمن اینکه بررسی‌های سازمان تحقیقات بازار میزان توانایی مردم را در بررسی مجموعه‌ای از خدمات اطلاع‌رسانی و فن‌آوریهای اطلاعاتی نشان می‌دهد، تحقیقات "جنسیس" توانایی دسترسی مستقیم به مجموعه گسترده‌ای از اطلاعات و خدمات آموزشی را که توسط فن‌آوریهای اطلاعاتی و تجهیزات فراهم می‌شود از جمله دسترسی از طریق ویدیو کنفرانس و صفحه نمایش لمسی^۱ برای مردم به اثبات می‌رساند. این یافته‌ها مؤید اهداف و خواسته‌های ما در طرح است.

ما توسط جدولی که در مرحله اول طرح از راهکارهای اجرایی ترسیم کردیم هدایت شدیم. این جدول مشخص کنندهٔ ۱۴۰ نقطه دسترسی بر روی ۲۰ پایگاه اطلاعاتی در سراسر کامبریا بود. این نقاط شامل ۸ پایانه عمومی صفحه نمایش لمسی می‌گردد که با همکاری و حمایت نظام ارتباط از راه دور انگلستان^۲ که از ژانویه ۱۹۹۸ کار خود را آغاز کرده پشتیبانی می‌شود. طرح "جنسیس" توان این را دارد که پرچمدار صنایع آموزشی و فرهنگی در کامبریا باشد و برای خلق یک جریان صنعتی و اشتغال‌زایی دانش محور به فراهم‌آوری ثروت و رفاه در آینده برای کامبریایی‌ها پردازد.

آنچه به عنوان اهداف طرح "جنسیس" می‌توان جمع‌بندی کرد در جملات ذیل خلاصه می‌شود:

- در سراسر کامبریا تأسیسات دانشگاهی راه‌اندازی می‌شود.

- مردم این سرزمین مجدداً در پرتو آموزش، یادگیری و مهارت آموزی قرار می‌گیرند.

- صنایع جدید دانش محور ایجاد خواهد شد.

- سرمایه‌های داخلی از طریق بهره‌گیری از فن‌آوری پیشرفته جذب می‌گردد.

- شرایط مطلوب اجتماعی در صورت برقراری رابطه با جوامع دیگر داخلی و خارجی حفظ

می‌گردد.

- امکانات زیربنایی مخابراتی به منظور بسترسازی برای توسعه امکانات بازرگانی و

صنعتی موجود در رقابت سالم با دنیای امروز و آینده فراهم می‌شود.

- پشتیبانی مؤسسات تحقیقاتی کامبریایی موجود و شناخته شده در سطح بین‌المللی طلب می‌گردد.

- سرمایه‌گذاری برای فراهم نمودن تسهیلات تحقیقاتی بیشتر به منظور برقراری ارتباط با صنعت تشویق می‌شود.

از جمله مهمترین اهداف طرح "جنسیس" که مورد توجه جدی است برقراری یک مرکز اطلاعات راهبردی گردشگری در کامبریاست. با توجه به امکانات گردشگری منطقه، پارک‌های طبیعی ملی ساحلی و جاذبه‌های تاریخی و مناظر دیدنی ضرورت راه‌اندازی یک صفحه وب ویژه کامبریا که بتواند گردشگران را جذب کند و از این طریق امکانات خوبی را برای اشتغال‌زایی و به‌کارگیری نیروهای محلی تدارک ببیند کاملاً احساس می‌شود. بهره‌گیری از شبکه‌های گسترده این امکان را برای معرفی فراهم می‌آورد و ثمرات زیر را به‌همراه خواهد داشت:

- پراکندگی گردشگران در سراسر منطقه از ازدحام آنها در ناحیه دریاچه مرکزی که عامل ورود خسارت به محیط زیست است، جلوگیری می‌نماید.

- منابع مالی و اشتغال‌زایی از جمله مزایای راه‌اندازی و گسترش صنعت گردشگری در منطقه است و با توجه به تنوع و زیبایی‌های متفاوت منطقه با ناحیه دریاچه مرکزی این امکان قابل دسترس است.

- وجود «تردد» زیاد بر روی شبکه گسترده، یارانه مالی را برای کاربری شبکه در حوزه آموزش و پرورش ضروری می‌سازد. در این حالت یارانه‌ها به نفع دانشجویانی است که از شبکه بهره‌برداری می‌نمایند و دستیابی الکترونیکی به اطلاعات برای آنها فراهم می‌شود (تا حدی البته). این وضعیت بخصوص برای دانشجویانی که امکان دسترسی به کلاس‌های سال‌های بالاتر را ندارند مفیدتر است، زیرا به علت شرایط سنتی دانشگاهی فعلی حاکم بر کامبریا آنها فعلاً از بهره‌گیری محروم هستند.

- امید است اجرای این طرح‌ها، افزایش منابع مالی از طریق سرمایه‌گذاری‌های کوچک و متوسط در این منطقه و مناطق پیرامونی، و توسعه فن‌آوری ارتباطی و اطلاعاتی را در مناطق روستایی به‌همراه داشته باشد.